

การจัดการการผลิต และต้นทุนการผลิตผึ้ง จังหวัดขอนแก่น

Bee production management and its cost in Khon Kaen

ปิยะนุช พระลัษรึกษา และ เพียรศักดิ์ ภักดี*

Piyanuch Pralabraksa and Piansak Pakdee*

บทคัดย่อ: การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงสภาพทั่วไป การจัดการการผลิต ต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนจากผึ้ง ของกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงผึ้งพันธุ์ จำนวน 10 ราย ได้แก่ กลุ่มผู้เลี้ยงผึ้งรายใหญ่ รายกลาง และรายเล็ก โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการศึกษา เก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะจงกลุ่มตัวอย่าง และวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีประสบการณ์ในการเลี้ยงผึ้งที่แตกต่างกันโดยรายใหญ่ รายกลาง และรายเล็ก เฉลี่ย 17.5, 15 และ 12 ปี ตามลำดับ ส่วนใหญ่แรงงานที่ใช้ในการเลี้ยงประจำมี จำนวน 1-2 คน เกษตรกรทั้งหมด เลี้ยงผึ้งเป็นอาชีพเสริม และใช้เงินทุนของตนเอง เกษตรกรทั้งหมดเลี้ยงผึ้งพันธุ์ผสมคาร์วิโอลานส์ผสมอิตาเลียนสีเหลือง และเพาะเลี้ยงพันธุ์ผึ้งเอง เกษตรกรทั้งหมดรู้จักแหล่งอาหารที่สมบูรณ์ และให้อาหารเทียมแก่ผึ้ง ในการจัดหาวัสดุและอุปกรณ์ในการเลี้ยงเกษตรกรทั้งหมดจัดหาเองและซื้อจากศูนย์ผึ้ง แหล่งอาหารของผึ้งในฤดูดอกไม้บานเก็บจาก จังหวัดเลย และจังหวัดลำพูน ในการขนย้ายผึ้งเกษตรกรทั้งหมด ใช้รถยนต์ส่วนตัวและรถรับจ้าง เกษตรกรทั้งหมดใช้เครื่องสัดน้ำผึ้งในการสัดน้ำผึ้ง โดยทุกๆ วัน สัดน้ำผึ้ง 1 ครั้ง เกษตรกรรายใหญ่ รายกลาง และรายเล็กได้ผลผลิตเฉลี่ยต่อรายต่อปี เท่ากับ 11,070 , 4,450 และ 3,747.50 กิโลกรัม ตามลำดับ ราคาน้ำผึ้งต่อกิโลกรัมที่ได้รับของเกษตรกรรายใหญ่ รายกลาง และรายเล็ก เท่ากับ 71.08, 94.24 และ 110.52 บาท ตามลำดับ เห็นได้ว่า รายเล็กขายได้ราคาต่อกิโลกรัมสูงกว่า รายกลาง และรายใหญ่ เนื่องจากรายเล็กไม่ขายน้ำผึ้งเป็นกิโลกรัม แต่นำกลับมาบรรจุขวด และขายปลีกเป็นหลัก เมื่อพิจารณาต้นทุนรวมต่อกิโลกรัมของเกษตรกรรายใหญ่ รายกลาง และรายเล็ก เท่ากับ 58.10, 74.50 และ 96.38 บาท ตามลำดับ พบว่าต้นทุนของเกษตรกรรายเล็กสูงกว่า รายกลาง และรายใหญ่ เพราะว่าเกษตรกรรายเล็กเลี้ยงผึ้งน้อยรัง และซื้อวัสดุอุปกรณ์การเลี้ยงผึ้งในราคาขายปลีก จึงมีต้นทุนในการเลี้ยงสูง ด้านกำไรสุทธิต่อกิโลกรัมของเกษตรกรรายใหญ่ รายกลาง และรายเล็ก เท่ากับ 12.98, 19.74 และ 14.13 บาท ตามลำดับ เห็นได้ว่ารายกลาง มีกำไรต่อกิโลกรัมสูงกว่า รายเล็ก และรายใหญ่ เป็นเพราะว่าเกษตรกรรายกลางขายน้ำผึ้งที่แหล่งผลิตเป็นกิโลกรัม และยังนำกลับมาบรรจุขวดขายปลีกอีกด้วย จึงทำให้มีรายได้ดีกว่า ดังนั้น เกษตรกรควรมีการศึกษาเทคนิค และวิธีการเลี้ยงผึ้งอย่างถูกวิธีในการเลี้ยงผึ้งต่อไป เพราะเป็นการช่วยลดต้นทุนในการเลี้ยงผึ้งได้

คำสำคัญ: น้ำผึ้ง กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงผึ้ง จังหวัดขอนแก่น

ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ขอนแก่น 40002

Department of Agricultural Economics, Khon Kean University, Khon Kean 40002

*Corresponding author: piapak@kku.ac.th

Abstract: This research was aimed at studying the general conditions, production management, cost, and revenues of ten large, medium, and small-scale beekeepers. The questionnaire was used as a research tool and data was collected from purposive interviewing conducted with the sample groups. SPSS for Windows was the software used in the statistical analysis. The findings indicate that the experiences in apiculture of the three groups were different, at the average of 17.5, 15 and 12 years, respectively. Generally speaking, beekeepers hire one to two employees to work at the apiaries. All of the beekeepers keep bees as a supplementary occupation and are self-reliant on its costs and expenses. The breed raised by all of the beekeepers is a hybrid of Carriolannes and yellow Italian. The bees are bred at the apiaries. All beekeepers know both natural nutritious sources and use artificial feeds at the same time. The tools and equipment necessary for the apiaries were self provided or procured from the Apiary Center. The bee feed sources during the blooming season include Loei and Lampoon provinces. Transportation is provided by personal or hired vehicles. All beekeepers use a honey extractor to extract honey. The large, medium, and small-scale beekeepers produce an average of 11,070, 4,450, and 3,747.50 kilograms per apiary, respectively. The price of honey per kilogram of the three groups of beekeepers average 71.08, 98.24 and 110.52 baht, respectively. It can be seen that the small-scale beekeepers sell at the highest price. However, the small-scale beekeepers sell their honey in bottles in retail stores. The overall costs per kilogram of the three groups were 58.10, 74.50 and 96.38 baht, respectively. The cost spent by the small-scale beekeepers is higher than the medium and the large-scale beekeepers since the former keeps a lower number of hives and buys bee keeping items from retail stores. The net profits per kilogram of the large, medium, and small-scale beekeepers are 12.98, 19.74 and 14.13 baht, respectively. The medium-scale beekeepers receive the highest profit of the three groups because they sell their products in weight per kilogram at the apiaries and sell the remaining products in bottles. Therefore, beekeepers should study the accurate beekeeping method and technique that will help reduce the costs.

Key words: honey, beekeepers, Khon Kaen

บทนำ

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการเลี้ยงผึ้งพันธุ์ และมีผลผลิตที่เกิดจากผึ้งจากพืชต่างๆ ได้แก่ น้ำผึ้งดอก ลำไย 95,750 กก./ปี น้ำผึ้งดอกสาบเสือ 12,547 กก./ปี น้ำผึ้งดอกทานตะวัน 6,930 กก./ปี น้ำผึ้งดอกลิ้นจี่ 29,900 กก./ปี น้ำผึ้งดอกกา 300 กก./ปี น้ำผึ้งดอกไม้ป่า 3,650 กก./ปี เกสรผึ้ง 8,840 กก./ปี นมผึ้ง 2,750 กก./ปี ขี้ผึ้ง 1,573 กก./ปี ในเขตจังหวัดขอนแก่นมีกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงผึ้งพันธุ์ จำนวนทั้งหมด 15 ฟาร์มจำนวนพันธุ์ผึ้ง 2,035 รัช (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2550) แต่ยังมีปัญหา

ในด้านการจัดการการผลิต เช่น วัสดุและอุปกรณ์มีราคาแพง การขนย้ายผึ้งไปแหล่งอาหาร ไม่สามารถควบคุมผลผลิตได้ เป็นต้น และมีต้นทุนการผลิตที่สูงและแตกต่างกันของเกษตรกรรายใหญ่ รายกลาง และรายเล็ก การศึกษารังนี้จึงเป็นแนวทางเพื่อศึกษาถึงสภาพทั่วไป การจัดการการผลิต ต้นทุนการผลิต และผลตอบแทนในการผลิตผึ้ง เพื่อนำไปพัฒนาฟาร์มผึ้งในอนาคตต่อไป

วิธีการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ ใช้วิธีเลือกตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง คือ กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงผึ้งพันธุ์ที่เป็นสมาชิกศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร จังหวัดขอนแก่น จำนวน 10 ราย โดยเลือกศึกษาทุกราย และได้แบ่งการศึกษาออกเป็นสามกลุ่มคือ กลุ่มผู้เลี้ยงผึ้งรายใหญ่ จำนวนรังตั้งแต่ 300 รังขึ้นไป จำนวน 2 ราย กลุ่มผู้เลี้ยงผึ้งเป็นรายกลาง มีจำนวนรัง ประมาณ 100 – 299 รัง จำนวน 4 ราย และกลุ่มผู้เลี้ยงผึ้งรายเล็ก จำนวนรายน้อยกว่า 100 รัง จำนวน 4 ราย วิธีการรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล ด้วยแบบสอบถามโครงสร้าง และทำการเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่เดือนมกราคม ถึง เดือนธันวาคม 2553 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา เป็นการบรรยายสภาพโดยทั่วไปในด้านการผลิต และด้านการตลาดของเกษตรกร ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยงผึ้ง และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และหาทางแก้ไข ในส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นการวิเคราะห์ต้นทุนทั้งหมด ที่เป็นเงินสด และไม่เป็นเงินสด และผลตอบแทนในการเลี้ยงผึ้งของเกษตรกร โดยใช้โปรแกรม SPSS for Windows ในการวิเคราะห์เพื่อหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าความถี่

ผลการศึกษาและวิจารณ์

สภาพทั่วไปของเกษตรกรผู้เลี้ยงผึ้ง

เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเกษตรกรรายใหญ่ รายกลาง และรายเล็ก มีอายุเฉลี่ย 56, 51.25 และ 47 ปี ตามลำดับ มีสมาชิกในครัวเรือน เฉลี่ย 5, 3.75 และ 3 คน ตามลำดับ เกษตรกรรายใหญ่ และรายกลาง จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ประกอบอาชีพข้าราชการ และเลี้ยงผึ้ง ส่วนรายเล็กจบการศึกษาระดับประถมศึกษา

ประกอบอาชีพเลี้ยงผึ้ง และทำนา ประสบการณ์ในการเลี้ยงผึ้งของเกษตรกรรายใหญ่ รายกลาง และรายเล็ก เฉลี่ย 17.5, 15 และ 12 ปี ตามลำดับ แรงงานในการเลี้ยงผึ้งรายใหญ่ รายกลาง และรายเล็ก มีตั้งแต่ 1-2 คน มีการจ้างแรงงานชั่วคราวในการเลี้ยงผึ้ง จำนวนรังผึ้งที่เลี้ยงเฉลี่ยของเกษตรกรรายใหญ่ รายกลาง และรายเล็ก 300, 195 และ 76.5 รัง ตามลำดับ และเกษตรกรทั้งหมดใช้ทุนส่วนตัวในการเลี้ยง สาเหตุที่เกษตรกรประกอบอาชีพการเลี้ยงผึ้ง คือ ผลกระทบจากผึ้งราคาดี โดยเกษตรกรทุกรายผ่านการอบรมจากศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพ

การเกษตร จังหวัดขอนแก่น จำนวนครั้งในการเข้าอบรมเกษตรกรรายใหญ่ และรายกลาง เข้าอบรม 6 – 10 ครั้ง ส่วนรายเล็ก เข้าอบรม 1-5 ครั้ง ก่อนการเลี้ยงผึ้งนอกจากนี้ยังได้รับความรู้จากเพื่อนเกษตรกรผู้เลี้ยงผึ้ง เจ้าหน้าที่ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร และสมาคมผู้เลี้ยงผึ้งเป็นต้น

การจัดการการผลิต

เกษตรกรเลี้ยงผึ้งพันธุ์ผสมคาร์ริโอลานส์ผสมฮิตาเลียนสีเหลือง เพาะเลี้ยงพันธุ์ผึ้งเอง เกษตรกรรู้จักแหล่งอาหารและจัดหาแหล่งอาหารที่สมบูรณ์ เลือกแหล่งอาหารที่มีความปลอดภัย อุดมสมบูรณ์ และมีศัตรูผึ้งน้อย และให้อาหารเทียมแก่ผึ้ง เป็นอาหารแบบก้อน ให้น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติแก่ผึ้ง ความถี่ในการตรวจดูผึ้ง 4-7 ครั้งต่อเดือน การตั้งรังผึ้งถึงแหล่งอาหารอยู่ระหว่าง 1-3 กิโลเมตร การจัดหาวัสดุและอุปกรณ์ในการเลี้ยงผึ้งรายใหญ่มีการจัดหาเอง รายกลางจัดหาเอง และ ร้อยละ 50 ซื้อจากชมรมผู้เลี้ยงผึ้ง และรายเล็ก ร้อยละ 50 จัดหาเอง และ ร้อยละ 25 ซื้อจากศูนย์ผึ้ง และ จากชมรมผู้เลี้ยงผึ้งเท่านั้น เกษตรกรทั้งหมด จัดหาสารเคมีป้องกันกำจัดโรคผึ้งโดยจัดหาเองทั้งหมด เกษตรกรร้อยละ 90 นำผึ้งไปเก็บน้ำผึ้งจากแหล่งเลี้ยงถึงแหล่งอาหารในฤดูดอกไม้บาน แต่ร้อยละ 10 ไม่มีการขนย้าย จังหวัดที่นำผึ้งไปเก็บน้ำหวานคือ จังหวัดเลย และจังหวัดลำพูน ระยะทางไปและกลับ

โดยเฉลี่ย 744.44 กิโลกรัม ในการขนย้ายฟุ้งไปยังสถานที่เก็บน้ำผึ้งในฤดูออกไม้บาน ทั้งขาไปจากลั่นนั้น เกษตรกรรายใหญ่ ใช้รถยนต์ส่วนตัวในการขนย้าย รายกลางใช้รถยนต์ส่วนตัวร้อยละ 75 และรถรับจ้างร้อยละ 25 รายเล็กใช้รถยนต์ส่วนตัว ร้อยละ 25 และใช้รถรับจ้าง ฝากรถศูนย์ฟุ้งไปด้วย ร้อยละ 75 เกษตรกรทั้งหมดเก็บน้ำผึ้งดอกลำไยที่จังหวัดลำพูน และดอกสาบเสือที่จังหวัดเลย น้ำผึ้งที่เกษตรกรมีความต้องการมากที่สุด คือ ดอกลำไย และเกษตรกรจ่ายค่าตอบแทนเป็นเงินให้กับเจ้าของสวนผลไม้ ในการเข้าสถานที่สำหรับวางฟุ้ง การเก็บน้ำผึ้งเกษตรกรใช้เวลาเก็บน้ำผึ้ง **ต้นทุนและผลตอบแทน**

ต้นทุนในการเลี้ยงแต่ละรายแปรผันไปตามกิจการต่างๆ เทคนิคในการเลี้ยง และความชำนาญในการเลี้ยงฟุ้ง โดยเกษตรกรผู้เลี้ยงฟุ้งที่มีเทคนิควิธีการ และความชำนาญในการเลี้ยงฟุ้งทำให้มีต้นทุนต่ำ และมีจำนวนรังฟุ้งมาก แต่ถ้ามีกิจกรรมในการเลี้ยงมาก เช่น การขนย้ายฟุ้งไปหาแหล่งอาหาร และการให้อาหารแก่ฟุ้ง จำนวนบ่อยครั้ง ทำให้มีต้นทุนโดยรวมสูงขึ้น จากผลการศึกษาพบว่า รายได้จากการเลี้ยงฟุ้งเฉลี่ยต่อรายของเกษตรกรรายใหญ่ รายกลาง และรายเล็ก เท่ากับ 786,900, 419,375 และ 190,375 บาท ตามลำดับ จะเห็นได้ว่า เกษตรกรรายใหญ่จะมีรายได้เฉลี่ยมากกว่าเกษตรกรรายอื่นๆ เพราะผู้รายใหญ่มีจำนวนรังฟุ้งมากกว่าจึงได้ผลผลิตมากกว่ารายอื่นๆ ทางด้านต้นทุนทั้งหมดเฉลี่ยของเกษตรกรรายใหญ่ รายกลาง และรายเล็ก เท่ากับ 223,450, 331,522 และ 59,348 บาท ตามลำดับ เห็นว่าต้นทุนของเกษตรกรรายกลางมีต้นทุนมากกว่ารายใหญ่ เพราะเกษตรกรรายกลางมีการขนย้ายฟุ้งหาแหล่งอาหารบ่อยครั้ง และไม่มี ความชำนาญในการเลี้ยงฟุ้งแต่เลี้ยงฟุ้งจำนวนมาก จึงทำให้มีต้นทุนที่เพิ่มขึ้น ในด้านกำไรสุทธิเฉลี่ยของเกษตรกรรายใหญ่ รายกลาง และรายเล็ก เท่ากับ 563,450, 247,479 และ 131,026 บาท ตามลำดับ เพราะ

ดอกลำไย 8 สัปดาห์ และน้ำผึ้งดอกสาบเสือ 3 สัปดาห์ วิธีที่เกษตรกรทั้งหมดใช้ในการสลัดน้ำผึ้ง คือ ใช้เครื่องสลัดน้ำผึ้ง เมื่อเกษตรกรทำการสลัดน้ำผึ้งเสร็จแล้วก็จะบรรจุน้ำผึ้งใส่ในภาชนะทันที เกษตรกรผู้เลี้ยงฟุ้ง ร้อยละ 80 มีถึงสลัดน้ำผึ้งเป็นของตัวเอง และร้อยละ 20 ไม่มีถึงสลัดน้ำผึ้งเป็นของตัวเอง เกษตรกรผู้เลี้ยงฟุ้งทั้งหมดสลัดน้ำผึ้งจากวันที่นำฟุ้งไปเก็บน้ำหวานหลังจากนั้นทุกๆ 7 วันและเกษตรกรผู้เลี้ยงฟุ้งทั้งหมดมีถึงบรรจุน้ำผึ้ง เกษตรกรรายใหญ่ รายกลาง และรายเล็ก และได้รับผลผลิตทั้งหมดต่อราย จำนวน 11,070, 4,450 และ 3,747.50 กิโลกรัมตามลำดับ

เกษตรกรรายใหญ่มีจำนวนรังฟุ้งมากมีความชำนาญมากกว่าผู้เลี้ยงรายอื่นๆ ทำให้มีกำไรสุทธิเฉลี่ยมากที่สุด

รายได้ต่อรัง ของเกษตรกรรายใหญ่ รายกลาง และรายเล็ก เท่ากับ 2,623, 2,142 และ 2,308 บาทตามลำดับ เห็นได้ว่าเกษตรกรรายกลางมีรายได้ต่อรังน้อยกว่ารายอื่นๆ เพราะเกษตรกรรายกลางไม่มีความชำนาญในการเลี้ยงฟุ้งจึงเสียค่าใช้จ่ายสูงในการไปตรวจดูฟุ้งให้อาหารฟุ้งบ่อยครั้ง และดูแลไม้ทั่วถึง จึงทำให้ฟุ้งไม่มีความสมบูรณ์ได้ผลผลิตที่ต่ำ รายได้ต่อรังจึงน้อยตามไปด้วย เท่ากับ 1,144, 1,024 และ 2,187 บาท ตามลำดับ แต่เมื่อพิจารณาทางด้านต้นทุนต่อรังของเกษตรกรรายใหญ่ รายกลาง และรายเล็ก พบว่าเกษตรกรรายเล็กมีต้นทุนต่อรังมากกว่ารายอื่นๆ เนื่องจากรายเล็กมีต้นทุนด้านวัสดุและอุปกรณ์ในการเลี้ยงฟุ้งที่สูงกว่า เนื่องจากซื้อในจำนวนน้อยจึงซื้อในราคาขายปลีกที่มีราคาแพงกว่าราคาขายส่ง กำไรสุทธิต่อรังของเกษตรกรรายใหญ่ รายกลาง และรายเล็ก เท่ากับ 478, 450 และ 318 บาท ตามลำดับ ดังนั้น รายใหญ่มีผลตอบแทนมากกว่า เนื่องจากมีความชำนาญในการเลี้ยงฟุ้ง การเก็บผลผลิตจึงมีความสมบูรณ์ และสามารถเพาะพันธุ์ฟุ้งได้เองไม่ได้ซื้อพันธุ์ฟุ้งจากที่อื่น ด้านราคาน้ำผึ้งต่อกิโลกรัม พบว่า เกษตรกรรายใหญ่ รายกลาง และรายเล็ก ได้ราคา 71.08, 94.24 และ

110.52 บาท ตามลำดับ เห็นได้ว่า รายเล็กขายผลผลิตได้ราคามากกว่ารายอื่นๆ เพราะรายเล็กไม่ขายน้ำผึ้งที่แหล่งผลิต แต่นำกลับมามรรจुขวดขายปลีกที่ฟาร์ม ทำให้ได้ราคาขายสูงกว่ารายอื่น ส่วนรายใหญ่ที่มีราคาขายน้อยกว่ารายอื่น เพราะขายส่งเป็นกิโลกรัมที่แหล่งผลิต จึงได้ราคาที่ต่ำ ด้านต้นทุนรวมต่อกิโลกรัมของเกษตรกรรายใหญ่ รายกลาง และรายเล็ก เท่ากับ 58.10, 74.50 และ 96.38 บาท เมื่อพิจารณาต้นทุนของเกษตรกรรายเล็กจะสูงกว่ารายกลางและรายใหญ่ เพราะรายใหญ่และรายกลางมีจำนวนผึ้งที่เลี้ยงมากกว่าและมีความชำนาญในการเลี้ยง และสามารถซื้อวัสดุและอุปกรณ์ในการเลี้ยงผึ้งได้ถูกกว่าผู้เลี้ยงผึ้งรายเล็ก จึงทำให้ต้นทุนในการเลี้ยงผึ้งต่ำกว่า ถ้าไรสุทธิต่อกิโลกรัมของเกษตรกรรายใหญ่ รายกลาง และรายเล็ก เท่ากับ 12.98, 19.74 และ 14.13 บาท เห็นว่ารายกลางมีกำไรต่อกิโลกรัมมากกว่ารายเล็กและรายใหญ่ เป็นเพราะว่าเกษตรกรรายกลางขายน้ำผึ้งที่แหล่งผลิตเป็นกิโลกรัม และยังนำกลับมามรรจุขวดขายปลีกอีกด้วยจึงทำให้มีรายได้ดีกว่า (Table 1)

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาชี้เห็นว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงผึ้งรายใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อราย และกำไรสุทธิมากกว่าผู้เลี้ยงผึ้งรายกลางและรายเล็ก และมีต้นทุนทั้งหมดเฉลี่ยที่น้อยกว่าผู้เลี้ยงผึ้งรายกลางและรายเล็ก เพราะผู้เลี้ยงผึ้งรายใหญ่มีความชำนาญในการเลี้ยงผึ้ง และมีเทคนิควิธีการในการเลี้ยงผึ้งจึงมีความพร้อมและมีความสมบูรณ์พร้อมที่จะเข้าเก็บผลผลิต ทำให้ได้ผลผลิตที่มาก ในด้านราคาขายน้ำผึ้งผู้เลี้ยงผึ้งรายเล็กขายน้ำผึ้งได้ราคาดีกว่าเพราะนำมาขายปลีก โดยไม่ผ่านพ่อค้าคนกลาง ซึ่งผู้ที่จะเริ่มเลี้ยงใหม่ควรให้ความสำคัญ ในด้านกำไรสุทธิต่อรังผู้เลี้ยงผึ้งรายใหญ่จะมีกำไรมากกว่าเพราะด้านต้นทุนอุปกรณ์การเลี้ยง

ผึ้ง ผู้เลี้ยงผึ้งรายใหญ่จะซื้อคร่าวละมาก จึงทำให้ได้ราคาที่ถูกกว่าผู้เลี้ยงรายกลางและรายเล็ก แต่ทางด้านต้นทุนต่อรัง ผู้เลี้ยงผึ้งรายเล็กจะมีต้นทุนน้อยกว่ารายใหญ่และรายกลาง เพราะเลี้ยงผึ้งน้อยรังกว่า จึงทำให้มีกำไรสุทธิต่อรังมากกว่ารายอื่น เป็นที่น่าสังเกตว่าผู้เลี้ยงผึ้งรายกลางจะมีต้นทุนทั้งหมดเฉลี่ยมากกว่ารายใหญ่และรายเล็กซึ่งเกิดจากการที่ผู้เลี้ยงไม่มีความชำนาญในการเลี้ยงแต่เลี้ยงในปริมาณที่มากมีการตรวจดูผึ้งไม่ทั่วถึงจึงทำให้ผึ้งมีความไม่สมบูรณ์เก็บผลผลิตได้น้อย หากผู้เลี้ยงเลี้ยงรายใหม่ที่ต้องการจะเลี้ยงผึ้งควรเลี้ยงในปริมาณที่น้อยและเก็บประสบการณ์ไปก่อนที่จะเลี้ยงในปริมาณที่มาก หากเกษตรกรไม่มีความชำนาญก็จะทำให้ขาดทุนได้ ส่วนด้านวัสดุและอุปกรณ์ในการเลี้ยงผึ้งจะเห็นได้ว่ามีราคาค่อนข้างสูง ดังนั้น เกษตรกรควรรวมกลุ่มกันทำอุปกรณ์ในการเลี้ยงผึ้งเอง และรวมกลุ่มกันในการขนย้ายผึ้งออกเก็บน้ำหวาน เพื่อเป็นการลดต้นทุนในการเลี้ยงผึ้ง

คำขอบคุณ

ผู้วิจัยขอขอบเจ้าของฟาร์มผึ้ง พ่อค้าขายส่ง และขายปลีกผลิตภัณฑ์ผึ้ง ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น สำหรับความร่วมมือเป็นอย่างดีในการให้สัมภาษณ์ และศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร จังหวัดขอนแก่น (ผึ้ง) ที่ได้อนุเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน เป็นแนวทางในการศึกษาได้เป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการเกษตร. 2550. ทำเนียบกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงผึ้งพันธุ์ ปี 2549/2550. สำนักส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตร, กรมส่งเสริมการเกษตร. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

Table 1 Comparison of different apiculture items of the different types of beekeepers

Items	Large-scale	Medium-scale	Small-scale	Average
Productivity per apiary (kilogram per hive)	11,070.00	4,450.00	3,747.50	6,422.50
Average income per beekeeper (baht)	786,900.00	419,375.00	190,375.00	465,550.00
Total cost per beekeeper (baht)	223,450.00	331,522.06	59,348.75	204,773.60
Net profit per beekeeper (baht)	563,450.00	247,479.44	131,026.25	231,574.58
Income per hive (baht)	2,623.00	2,142.12	2,308.84	2,357.99
Cost per hive (baht)	1,144.19	1,027.74	2,187.27	1,453.07
Net profit per hive (baht)	478.96	450.50	318.07	415.84
Price of honey per kilogram (baht)	71.08	94.24	110.52	91.94
Total cost per kilogram (baht)	58.10	74.50	96.39	76.33
Profit per kilogram (baht)	12.98	19.74	14.13	15.61